

Skaičiavimo sistemos. Dvejetainė aritmetika

Saulius Gražulis

Vilnius, 2020

Vilniaus universitetas, Matematikos ir informatikos fakultetas
Informatikos institutas

Ši skaidrių rinkinį galima kopijuoti, kaip nurodyta Creative Commons
[Attribution-ShareAlike 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) licenzijoje

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0			
	1			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0			
	1			
	2			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0			
	1			
	2			
	3			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0			
	1			
	2			
	3			
	4			
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0			
	1			
	2			
	3			
	4			
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0			
	1			
	2			
	3			
	4			
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0			
	1			
	2			
	3			
	4			
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1			
	2			
	3			
	4			
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2			
	3			
	4			
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3			
	4			
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3	11		
	4			
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparatūroje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3	11		
	4	100		
	5			
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3	11		
	4	100		
	5	101		
	6			
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3	11		
	4	100		
	5	101		
	6	110		
	7			
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3	11		
	4	100		
	5	101		
	6	110		
	7	111		
	8			
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3	11		
	4	100		
	5	101		
	6	110		
	7	111		
	8	1000		
	9			
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3	11		
	4	100		
	5	101		
	6	110		
	7	111		
	8	1000		
	9	1001		
	10			
	11			
	12			
	13			
	14			
	15			
	16			
	17			

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0		
	1	1		
	2	10		
	3	11		
	4	100		
	5	101		
	6	110		
	7	111		
	8	1000		
	9	1001		
	10	1010		
	11	1011		
	12	1100		
	13	1101		
	14	1110		
	15	1111		
	16	10000		
	17	10001		

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	
	1	1	1	
	2	10	2	
	3	11	3	
	4	100	4	
	5	101	5	
	6	110	6	
	7	111	7	
	8	1000		
	9	1001		
	10	1010		
	11	1011		
	12	1100		
	13	1101		
	14	1110		
	15	1111		
	16	10000		
	17	10001		

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	
	1	1	1	
	2	10	2	
	3	11	3	
	4	100	4	
	5	101	5	
	6	110	6	
	7	111	7	
	8	1000	10	
	9	1001		
	10	1010		
	11	1011		
	12	1100		
	13	1101		
	14	1110		
	15	1111		
	16	10000		
	17	10001		

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparatūroje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	
	1	1	1	
	2	10	2	
	3	11	3	
	4	100	4	
	5	101	5	
	6	110	6	
	7	111	7	
	8	1000	10	
	9	1001	11	
	10	1010	12	
	11	1011	13	
	12	1100	14	
	13	1101	15	
	14	1110	16	
	15	1111	17	
	16	10000	20	
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparatūroje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	
	11	1011	13	
	12	1100	14	
	13	1101	15	
	14	1110	16	
	15	1111	17	
	16	10000	20	
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	
	12	1100	14	
	13	1101	15	
	14	1110	16	
	15	1111	17	
	16	10000	20	
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparatūroje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	
	13	1101	15	
	14	1110	16	
	15	1111	17	
	16	10000	20	
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	C
	13	1101	15	
	14	1110	16	
	15	1111	17	
	16	10000	20	
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparatūroje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	C
	13	1101	15	D
	14	1110	16	
	15	1111	17	
	16	10000	20	
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparatūroje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	C
	13	1101	15	D
	14	1110	16	E
	15	1111	17	
	16	10000	20	
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	C
	13	1101	15	D
	14	1110	16	E
	15	1111	17	F
	16	10000	20	
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	C
	13	1101	15	D
	14	1110	16	E
	15	1111	17	F
	16	10000	20	10
	17	10001	21	

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	C
	13	1101	15	D
	14	1110	16	E
	15	1111	17	F
	16	10000	20	10
	17	10001	21	11

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	C
	13	1101	15	D
	14	1110	16	E
	15	1111	17	F
	16	10000	20	10
	17	10001	21	11

Dvejetainė aritmetika

Skaitmenys, kuriuos galime atvaizduoti savo aparaturoje: **0** ir **1**

Sistema: Pagr.:	dec 10	bin 2	oct 8	hex 16
	0	0	0	0
	1	1	1	1
	2	10	2	2
	3	11	3	3
	4	100	4	4
	5	101	5	5
	6	110	6	6
	7	111	7	7
	8	1000	10	8
	9	1001	11	9
	10	1010	12	A
	11	1011	13	B
	12	1100	14	C
	13	1101	15	D
	14	1110	16	E
	15	1111	17	F
	16	10000	20	10
	17	10001	21	11

Sistemoje pagrindu b , m skaitmenų skaičius atvaizduojamas kaip daugianaris:

$$N = a_{m-1}b^{m-1} + a_{m-2}b^{m-2} + \dots + a_2b^2 + a_1b + a_0$$

Pavyzdys:

$$\begin{aligned} 110101_2 &= 1 \cdot 2^5 + 1 \cdot 2^4 + 0 \cdot 2^3 + 1 \cdot 2^2 + 0 \cdot 2^1 + 1 \cdot 2^0 \\ &= 32_{10} + 16_{10} + 4_{10} + 1_{10} \\ &= 53_{10} \end{aligned}$$

Kitas pavyzdys:

$$16_{16} = 1 \cdot 16^1 + 6 \cdot 16^0 = 16_{10} + 6_{10} = 22_{10}$$

Trupmenų reiškimas

Sistemoje pagrindu b , trupmena $f = 0.a_1 a_2 \dots a_m$ atvaizduojama kaip daugianaris:

$$f = a_1 b^{-1} + a_2 b^{-2} + \dots + a_{m-1} b^{-m+1} + a_m b^{-m}$$

Example:

$$\begin{aligned} 0.0110101_2 &= 0 \cdot 2^{-1} + 1 \cdot 2^{-2} + 1 \cdot 2^{-3} + 0 \cdot 2^{-4} + \\ &\quad + 1 \cdot 2^{-5} + 0 \cdot 2^{-6} + 1 \cdot 2^{-7} \\ &= \frac{1}{4_{10}} + \frac{1}{8_{10}} + \frac{1}{32_{10}} + \frac{1}{128_{10}} \\ &= 0.4140625_{10} \end{aligned}$$

Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$\begin{aligned} N &= a_{m-1}b^{m-1} + a_{m-2}b^{m-2} + \dots + a_2b^2 + a_1b + a_0 \\ &= b(a_{m-1}b^{m-2} + a_{m-2}b^{m-3} + \dots + a_2b + a_1) + a_0 \end{aligned}$$

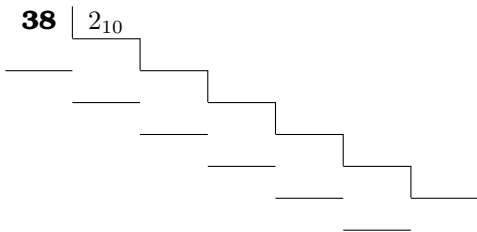
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

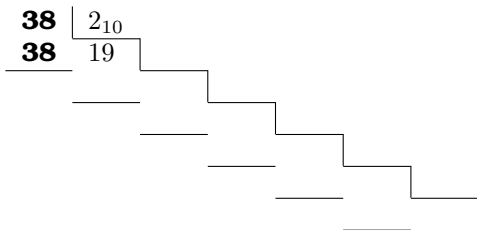
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

$$\begin{array}{r} \mathbf{38} \quad | \quad 2_{10} \\ \mathbf{38} \quad | \quad 19 \\ \hline \mathbf{0} \end{array}$$

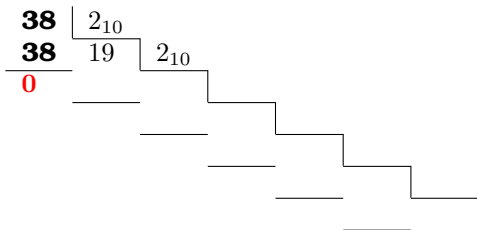
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

38	2 ₁₀	
38	19	2 ₁₀
0	18	9

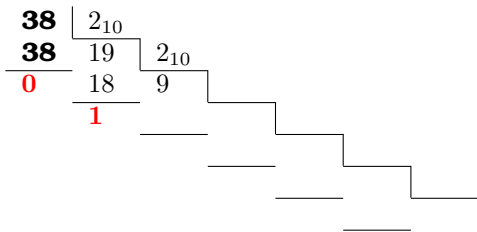
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

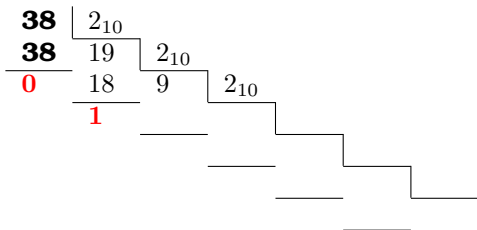
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

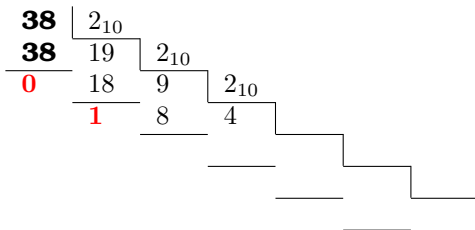
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

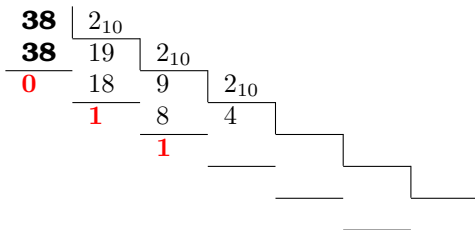
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

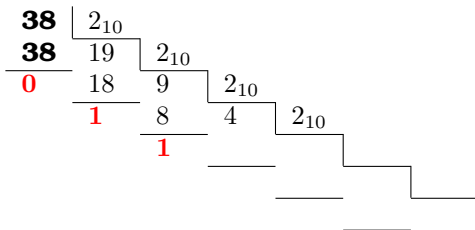
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

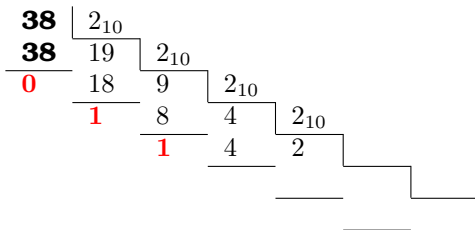
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

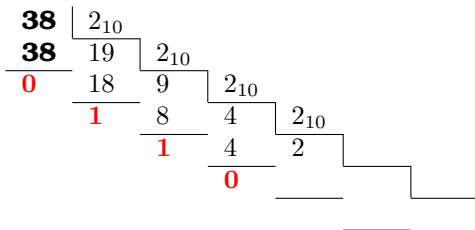
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

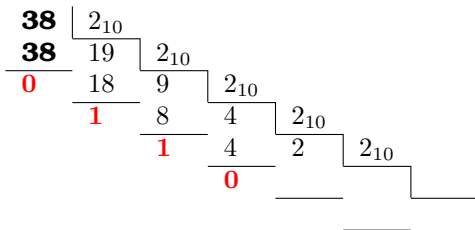
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

38	2_{10}								
38	19	2_{10}							
0	18	9	2_{10}						
	1	8	4	2_{10}					
		1	4	2	2_{10}				
			0	2	1	2_{10}			

Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

38	2_{10}							
38	19	2_{10}						
0	18	9	2_{10}					
	1	8	4	2_{10}				
		1	4	2	2_{10}			
			0	2	1	2_{10}		
				0	1			

Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

38	2_{10}								
38	19	2_{10}							
0	18	9	2_{10}						
	1	8	4	2_{10}					
		1	4	2	2_{10}				
			0	2	1	2_{10}			
				0	1	2_{10}			
					0	1	2_{10}		
						0	1	2_{10}	
							0	1	2_{10}
								0	1
									0

Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

38	2_{10}								
38	19	2_{10}							
0	18	9	2_{10}						
	1	8	4	2_{10}					
		1	4	2	2_{10}				
			0	2	1	2_{10}			
				0	0	0	2_{10}		
					0	0	0	2_{10}	

Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

38	2_{10}								
38	19	2_{10}							
0	18	9	2_{10}						
	1	8	4	2_{10}					
		1	4	2	2_{10}				
			0	2	1	2_{10}			
				0	0	0	2_{10}		
					1				

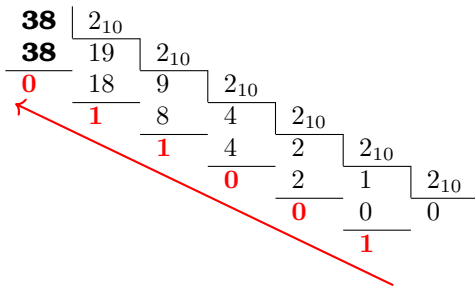
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

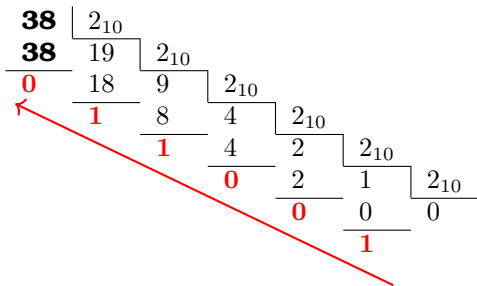
Pavertimas į kitas skaičiavimo sistemas

Dalyba iš sistemos bazės duoda liekaną, kuri yra jauniausias skaičiaus skaitmuo:

$$100110_2 / 10_2 = 10011.0_2 \quad (\text{quotient} = 10011_2, \text{remainder} = 0)$$

$$10011_2 / 10_2 = 1001.1_2 \quad (\text{quotient} = 1001_2, \text{remainder} = 1)$$

Taigi, pakartotinė dalyba iš sistemos *pagrindo* duoda mums visus skaitmenis toje sistemoje kaip dalybos *liekanas*:

$$100110_2 = 2^5 + 2^2 + 2^1 = 32_{10} + 4_{10} + 2_{10} = \mathbf{38}_{10}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

$$0.01101_2 \times 10_2 = 0.1101_2; \quad \lfloor 0.01101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 0.1101_2 \rfloor = \mathbf{0}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

$$0.01101_2 \times 10_2 = 0.1101_2; \quad \lfloor 0.01101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 0.1101_2 \rfloor = \mathbf{0}$$

$$\mathbf{0}.1101_2 \times 10_2 = 1.101_2; \quad \lfloor 0.1101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 1.101_2 \rfloor = \mathbf{1}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

$$0.01101_2 \times 10_2 = 0.1101_2; \quad \lfloor 0.01101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 0.1101_2 \rfloor = \mathbf{0}$$

$$\mathbf{0}.1101_2 \times 10_2 = 1.101_2; \quad \lfloor 0.1101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 1.101_2 \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.101_2 - \lfloor 1.101_2 \rfloor = \mathbf{0}.101_2$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

$$0.01101_2 \times 10_2 = 0.1101_2; \quad \lfloor 0.01101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 0.1101_2 \rfloor = \mathbf{0}$$

$$\mathbf{0}.1101_2 \times 10_2 = 1.101_2; \quad \lfloor 0.1101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 1.101_2 \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.101_2 - \lfloor 1.101_2 \rfloor = \mathbf{0}.101_2$$

$$\mathbf{0}.101_2 \times 10_2 = 1.01_2; \quad \lfloor 0.101_2 \rfloor = \mathbf{1}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

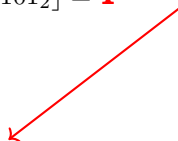
$$0.01101_2 \times 10_2 = 0.1101_2; \quad \lfloor 0.01101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 0.1101_2 \rfloor = \mathbf{0}$$

$$\mathbf{0}.1101_2 \times 10_2 = 1.101_2; \quad \lfloor 0.1101_2 \times 10_2 \rfloor = \lfloor 1.101_2 \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.101_2 - \lfloor 1.101_2 \rfloor = \mathbf{0}.101_2$$

$$\mathbf{0}.101_2 \times 10_2 = 1.01_2; \quad \lfloor 0.101_2 \rfloor = \mathbf{1}$$

...

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.25_{10} - \lfloor 1.25_{10} \rfloor = 0.25_{10}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.25_{10} - \lfloor 1.25_{10} \rfloor = 0.25_{10}$$

$$0.25_{10} \times 2_{10} = 0.5_{10}; \quad \lfloor 0.25_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 0.5_{10} \rfloor = \mathbf{0}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.25_{10} - \lfloor 1.25_{10} \rfloor = 0.25_{10}$$

$$0.25_{10} \times 2_{10} = 0.5_{10}; \quad \lfloor 0.25_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 0.5_{10} \rfloor = \mathbf{0}$$

$$0.5_{10} - \lfloor 0.5_{10} \rfloor = 0.5_{10}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.25_{10} - \lfloor 1.25_{10} \rfloor = 0.25_{10}$$

$$0.25_{10} \times 2_{10} = 0.5_{10}; \quad \lfloor 0.25_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 0.5_{10} \rfloor = \mathbf{0}$$

$$0.5_{10} - \lfloor 0.5_{10} \rfloor = 0.5_{10}$$

$$0.5_{10} \times 2_{10} = 1.0_{10}; \quad \lfloor 1.0_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.25_{10} - \lfloor 1.25_{10} \rfloor = 0.25_{10}$$

$$0.25_{10} \times 2_{10} = 0.5_{10}; \quad \lfloor 0.25_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 0.5_{10} \rfloor = \mathbf{0}$$

$$0.5_{10} - \lfloor 0.5_{10} \rfloor = 0.5_{10}$$

$$0.5_{10} \times 2_{10} = 1.0_{10}; \quad \lfloor 1.0_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.0_{10} - \lfloor 1.0_{10} \rfloor = 1 - 1 = 0 \Rightarrow \mathbf{end}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

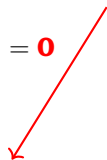
$$1.25_{10} - \lfloor 1.25_{10} \rfloor = 0.25_{10}$$

$$0.25_{10} \times 2_{10} = 0.5_{10}; \quad \lfloor 0.25_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 0.5_{10} \rfloor = \mathbf{0}$$

$$0.5_{10} - \lfloor 0.5_{10} \rfloor = 0.5_{10}$$

$$0.5_{10} \times 2_{10} = 1.0_{10}; \quad \lfloor 1.0_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.0_{10} - \lfloor 1.0_{10} \rfloor = 1 - 1 = 0 \Rightarrow \mathbf{end}$$

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime 0.625_{10} į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.25_{10} - \lfloor 1.25_{10} \rfloor = 0.25_{10}$$

$$0.25_{10} \times 2_{10} = 0.5_{10}; \quad \lfloor 0.25_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 0.5_{10} \rfloor = \mathbf{0}$$

$$0.5_{10} - \lfloor 0.5_{10} \rfloor = 0.5_{10}$$

$$0.5_{10} \times 2_{10} = 1.0_{10}; \quad \lfloor 1.0_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.0_{10} - \lfloor 1.0_{10} \rfloor = 1 - 1 = 0 \Rightarrow \mathbf{end}$$

0.101_2

Trupmenų pavertimas

Trupmenas galime padauginti iš skaičiavimo sistemos bazės ir gauti vieną po kito skaitmenis už trupmenos kablelio:

Paverskime **0.625_{10}** į dvejetainę sistemą.

$$0.625_{10} \times 2_{10} = 1.25_{10}; \quad \lfloor 0.625_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 1.25_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

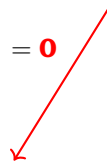
$$1.25_{10} - \lfloor 1.25_{10} \rfloor = 0.25_{10}$$

$$0.25_{10} \times 2_{10} = 0.5_{10}; \quad \lfloor 0.25_{10} \times 2_{10} \rfloor = \lfloor 0.5_{10} \rfloor = \mathbf{0}$$

$$0.5_{10} - \lfloor 0.5_{10} \rfloor = 0.5_{10}$$

$$0.5_{10} \times 2_{10} = 1.0_{10}; \quad \lfloor 1.0_{10} \rfloor = \mathbf{1}$$

$$1.0_{10} - \lfloor 1.0_{10} \rfloor = 1 - 1 = 0 \Rightarrow \mathbf{end}$$

$$0.101_2 = 1 \cdot 2^{-1} + 0 \cdot 2^{-2} + 1 \cdot 2^{-3} = 0.5_{10} + 0.125_{10} = \mathbf{0.625_{10}}$$

Pavertimas į aštuonetainę ir šešioliktainę sistemas

Dalyba iš 8_{10} atitinka **3** dvejetainių skaitmenų atskyrimą:

$$1101\ 1011_2 / 8_{10} \equiv 1101\ 1011_2 / 1000_2 = 1101\ 1.\mathbf{011}_2$$

Dalyba iš 16_{10} atitinka **4** dvejetainių skaitmenų atskyrimą:

$$1101\ 1011_2 / 16_{10} \equiv 1101\ 1011_2 / 10000_2 = 1101.\mathbf{1011}_2$$

⇒ Norint paversti į aštuonetainę (šešioliktainę) sistemą, reikia sugrupuoti dvejetainius skaitmenis po 3 (4) ir paversti kiekvieną grupę į atitinkamą kitos sistemos skaitmenį:

Aštuonetainiai			Šešioliktainiai skaitmenys			
000	0	←	0000	0	1000	8
001	1	Pavyzdys (aštuonetainis):	0001	1	1001	9
010	2	$01011011_2 = \mathbf{001\ 011\ 011}_2 = \mathbf{133}_8$	0010	2	1010	A
011	3		0011	3	1011	B
100	4		0100	4	1100	C
101	5		0101	5	1101	D
110	6	→	0110	6	1110	E
111	7	Pavyzdys (šešioliktainis):	0111	7	1111	F
		$01011011_2 = \mathbf{0101\ 1011}_2 = \mathbf{5B}_{16}$				

XXI a.: pavertimas naudojant kompiuterį

Aprašymas:

```
man perlfaq4
```

Dvejetainė → dešimtainė:

```
perl -le 'print 0b_0110_1011'  
107
```

Šešioliktainė → dvejetainė:

```
perl -e 'printf "%016b\n", 0x23FF'  
0010001111111111
```

Aštuonetainė → šešioliktainė:

```
perl -e 'printf "%02X\n", 0133'  
5B
```

Dėmesio: šis metodas veikia tik mažiems skaičiams ($|n| < 2^{31}$!)

XXI a.: trupmenų pavertimas

Paverskime trupmeną $0.0110\ 1011_2 = 0110\ 1011_2 / 1\ 0000\ 0000_2$ į dešimtainę sistemą:

```
perl -le 'print 0b_0110_1011 / (2**8)'  
0.41796875
```

XXI a.: trupmenų pavertimas

Paverskime trupmeną $0.0110\ 1011_2 = 0110\ 1011_2 / 1\ 0000\ 0000_2$ į dešimtainę sistemą:

```
perl -le 'print 0b_0110_1011 / (2**8)'  
0.41796875
```

Patikrinkime:

```
perl -e '$x=0.41796875; print "0."; while($x) {$x*=2; print int($x); $x-=int($x)}; print "\n"  
0.01101011
```

Dėmesio! Šis metodas veikia **tik** tada, jeigu trupmenos **tiksliai** atvaizduojamos mūsų kompiuteryje!

$$0.1_{10} = 1/10_{10}$$

Failas: "examples/code/one-tenth.c"

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

int main( int argc, char *argv[] )
{
    int n = 1; // numerator
    int d = 10; // denominator
    int b = 2; // the base of the target number system
    int s = 0; // current step
    int maxstep = 20;

    /* Get the max. digit count: */
    printf( "%d.", n/d );
    while( n != 0 && s < maxstep ) {
        n *= b;
        printf( "%d", n/d ); // |_ b*(n/d) _|
        n %= d; // b*(n/d) - |_ b*(n/d) _|
        s++;
        if( s % 4 == 0 ) {
            printf( " " ); // print space after each 4 digits
        }
    }
    printf( "\n" );

    return 0;
}
```

$$0.1_{10} = 1/10_{10}$$

```
sh$ examples/code/one-tenth
0.0001 1001 1001 1001 1001
```

$$0.1_{10} = 0.0001 \overline{1001}_2$$

Begalinė dvejetainė trupmena!

Jei pilnai suprastintos trupmenos vardiklis turi pirminių daugiklių, iš kurių **nesidalina** skaičių sistemos bazė, tokioje bazėje ši trupmena bus begalinė periodinė.

E.g. $1/10_{10}$:

$$\begin{aligned} 10_{10} &= 2 \times 5; \quad 5 \text{ nėra skaičiaus } 2 \text{ daliklis} \\ &\Rightarrow 1/10_{10} = 0.0001 \overline{1001}_2 \text{ - begalinė periodinė} \end{aligned}$$

Dvejetainė aritmetika

/.../ Būtinasis minimumas yra sudėtis, nes atimtis tai yra sudėtis su papildomu kodu, daugyba – daug sudėčių cikle, o dalyba – daug atimčių.

Antanas Mitašiūnas (2016)

“Kompiuterių architektūra”, p. 9

Sudėtis:

$$A + B$$

			B	
	+	0	1	
	0	0	1	
A	1	1	10	

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

			B	
	+	0	1	
		0	1	
A		1	10	

Daugyba:

$$A \times B$$

			B	
	×	0	1	
		0	0	
A		1	01	

$$\begin{array}{r} 11101 \\ + 11001 \\ \hline \end{array}$$

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

$$\begin{array}{r}   \\   \\   \\ \hline A   \\ 1   \end{array}$$

Daugyba:

$$A \times B$$

$$\begin{array}{r}   \\   \\   \\ \hline A   \\ 1   \end{array}$$

$$\begin{array}{r}   \\   \\   \\   \\   \\ \hline + \\ 11101 \\ 11001 \\ \hline 0 \end{array}$$

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

			B	
	+	0	1	
		0	1	
A		1	10	

Daugyba:

$$A \times B$$

			B	
	×	0	1	
		0	0	
A		1	01	

		1	
	+	11101	
		11001	
		110	

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

$$\begin{array}{r}   \\   \\   \\ \hline A   \\ 1   \end{array}$$

Daugyba:

$$A \times B$$

$$\begin{array}{r}   \\   \\   \\ \hline A   \\ 1   \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 11 \\ + 11101 \\ + 11001 \\ \hline 10110 \end{array}$$

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

$$\begin{array}{r}   \\   \\   \\ \hline A   \\ 1   \end{array}$$

Daugyba:

$$A \times B$$

$$\begin{array}{r}   \\   \\   \\ \hline A   \\ 1   \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 11 \\ + 11101 \\ + 11001 \\ \hline 110110 \end{array}$$

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

			B	
	+	0	1	
A	0	0	1	
	1	1	10	

	11	1	
	11101		
+	11001		
	110110		

Daugyba:

$$A \times B$$

			B	
	×	0	1	
A	0	0	0	
	1	0	1	

	1101	
×	101	
	1101	
	110110	

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

			B	
	+	0	1	
A	0	0	1	
	1	1	10	

$$\begin{array}{r} 11 \quad 1 \\ + 11101 \\ + 11001 \\ \hline 110110 \end{array}$$

Daugyba:

$$A \times B$$

			B	
	×	0	1	
A	0	0	0	
	1	0	1	

$$\begin{array}{r} \times \quad 1101 \\ \quad 101 \\ \hline \quad 1101 \\ \quad 0000 \\ \hline \end{array}$$

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

			B	
	+	0	1	
A	0	0	1	
	1	1	10	

	11	1	
	+	11101	
	+	11001	
		110110	

Daugyba:

$$A \times B$$

			B	
	×	0	1	
A	0	0	0	
	1	0	1	

	×	1101	
		101	
		1101	
		0000	
		1101	

Dvejetainė aritmetika

Sudėtis:

$$A + B$$

			B	
	+	0	1	
A	0	0	1	
	1	1	10	

$$\begin{array}{r} 11 \quad 1 \\ + 11101 \\ + 11001 \\ \hline 110110 \end{array}$$

Daugyba:

$$A \times B$$

			B	
	×	0	1	
A	0	0	0	
	1	0	1	

$$\begin{array}{r} \times \quad 1101 \\ \quad 101 \\ \hline 111 \\ \quad 1101 \\ \quad \quad 0000 \\ \quad \quad 1101 \\ \hline 100001 \end{array}$$

Loginės operacijos pabičiui

Vieną dvejetainę skiltį skaičiuje trumpai vadinsime *bitu*, iš anglų kalbos *binary digit*.

Naudingos loginės operacijos pabičiui:

Pasirinkti (maskuoti) bitus:

$$\begin{array}{r} 1101\ 1010\ 0111 \\ \text{AND } 0001\ 1111\ 1000 \\ \hline 0001\ 1010\ 0000 \end{array}$$

Loginės operacijos pabičiui

Vieną dvejetainę skiltį skaičiuje trumpai vadinsime *bitu*, iš anglų kalbos *binary digit*.

Naudingos loginės operacijos pabičiui:

Pasirinkti (maskuoti) bitus:

$$\begin{array}{r} 1101\ 1010\ 0111 \\ \text{AND } 0001\ 1111\ 1000 \\ \hline 0001\ 1010\ 0000 \end{array}$$

Nustatyti bitus:

$$\begin{array}{r} 1101\ 1010\ 0111 \\ \text{OR } 0001\ 1111\ 1000 \\ \hline 1101\ 1111\ 1111 \end{array}$$

Loginės operacijos pabičiui

Vieną dvejetainę skiltį skaičiuje trumpai vadinsime *bitu*, iš anglų kalbos *binary digit*.

Naudingos loginės operacijos pabičiui:

Pasirinkti (maskuoti) bitus:

$$\begin{array}{r} 1101\ 1010\ 0111 \\ \text{AND } 0001\ 1111\ 1000 \\ \hline 0001\ 1010\ 0000 \end{array}$$

Nustatyti bitus:

$$\begin{array}{r} 1101\ 1010\ 0111 \\ \text{OR } 0001\ 1111\ 1000 \\ \hline 1101\ 1111\ 1111 \end{array}$$

Klausimai:

$$2B \text{ OR NOT } 2B = ??$$

Loginės operacijos pabičiui

Vieną dvejetainę skiltį skaičiuje trumpai vadinsime *bitu*, iš anglų kalbos *binary digit*.

Naudingos loginės operacijos pabičiui:

Pasirinkti (maskuoti) bitus:

$$\begin{array}{r} 1101\ 1010\ 0111 \\ \text{AND } 0001\ 1111\ 1000 \\ \hline 0001\ 1010\ 0000 \end{array}$$

Nustatyti bitus:

$$\begin{array}{r} 1101\ 1010\ 0111 \\ \text{OR } 0001\ 1111\ 1000 \\ \hline 1101\ 1111\ 1111 \end{array}$$

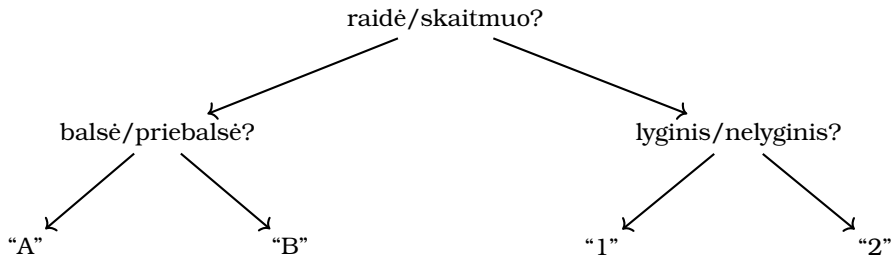
Klausimai:

2B OR NOT 2B = ??

Kokią bitų kaukę galima naudoti, norint patikrinti, ar skaičius yra lyginis?

Intuityvus informacijos kiekio supratimas

Išsiaiškinti, kuris simbolis buvo perduotas, užduodant taip/ne klausimus: “A”, “B”, “1”, “2”.

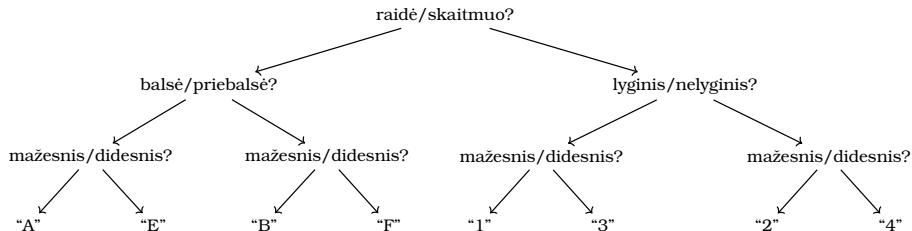
$$N_{\text{symbols}} = N_{\text{leaves}} = 2^{n_{\text{questions}}} = 2^{n_{\text{layers}}}$$

$$n_{\text{questions}} = n_{\text{layers}} = \log_2 N_{\text{symbols}} = \log_2 \frac{1}{p_{\text{symbol}}} = -\log_2 p_{\text{symbol}}$$

$$n_q = \log_2 N_s = \log_2 4 = -\log_2 \frac{1}{4} = \log_2 2^2 = 2$$

Intuityvus informacijos kiekio supratimas (2)

Vienas iš 8 simbolių: “A”, “B”, “E”, “F”, “1”, “2”, “3”, “4”.

$$N_{\text{symbols}} = N_{\text{leaves}} = 2^{n_{\text{questions}}} = 2^{n_{\text{layers}}}$$

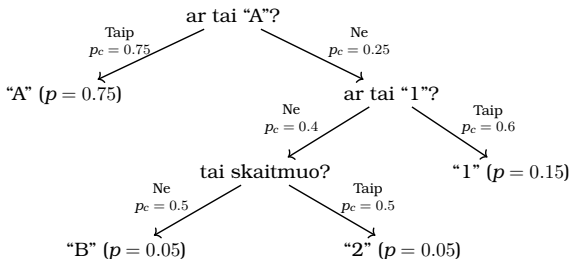
$$n_{\text{questions}} = n_{\text{layers}} = \log_2 N_{\text{symbols}} = \log_2 \frac{1}{p_{\text{symbol}}} = -\log_2 p_{\text{symbol}}$$

$$n_q = \log_2 N_s = \log_2 8 = -\log_2 \frac{1}{8} = \log_2 2^3 = 3$$

Informacijos kiekis priklauso nuo tikimybių

Vienas iš 4 simbolių: “A”, “B”, “1”, “2”

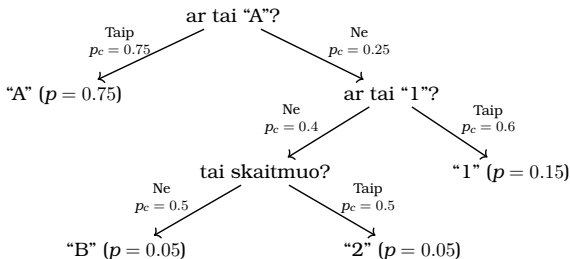
“AAA1AAABA1A2AAA1AAAA”
(20 simbolių)

Informacijos kiekis priklauso nuo tikimybių

Vienas iš 4 simbolių: “A”, “B”, “1”, “2”

“AAA1AAABA1A2AAAA1AAAA”
(20 simbolių)

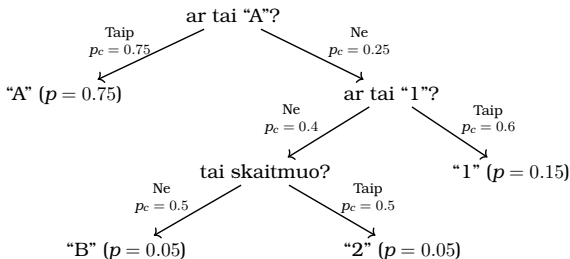

Esant vienodoms tikimybėms: $n_q = \log_2 N_s = \log_2 \frac{1}{p_s} = -\log_2 p_s = \log_2 4 = \mathbf{2}$

Informacijos kiekis priklauso nuo tikimybių

Vienas iš 4 simbolių: “A”, “B”, “1”, “2”

“AAA1AAABA1A2AAAA1AAAA”
(20 simbolių)

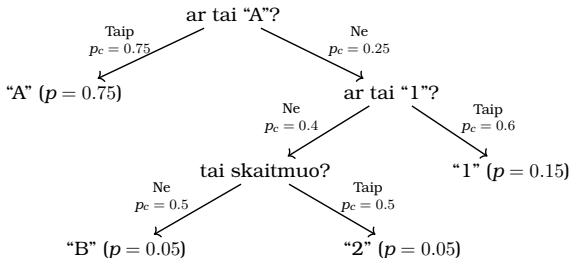
Esant vienodoms tikimybėms: $n_q = \log_2 N_s = \log_2 \frac{1}{p_s} = -\log_2 p_s = \log_2 4 = \mathbf{2}$
Pavaizduotiems klausimams (Hafmano kodas):

$$n_q = 0.75 + 2 \times 0.15 + 2 \times 3 \times 0.05 = \mathbf{1.35}$$

Informacijos kiekis priklauso nuo tikimybių

Vienas iš 4 simbolių: “A”, “B”, “1”, “2”

“AAA1AAABA1A2AAAA1AAAA”
(20 simbolių)

Esant vienodoms tikimybėms: $n_q = \log_2 N_s = \log_2 \frac{1}{p_s} = -\log_2 p_s = \log_2 4 = \mathbf{2}$
Pavaizduotiems klausimams (Hafmano kodas):

$$n_q = 0.75 + 2 \times 0.15 + 2 \times 3 \times 0.05 = \mathbf{1.35}$$

$$\text{Teorinė riba: } n_q = -\sum_{i=1}^4 p_i \log_2 p_i = \mathbf{1.15}$$

Bitai ir baitai. Informacijos kiekis

Tarkime, kad yra šaltinis, siunčiantis pranešimus iš aibės $S = \{M_1, \dots, M_n\}$, $n \in \mathbb{N}$.

Tada:

$$S = \{M_1, \dots, M_n\}$$

$$p_i = \Pr(M_i), \quad i = 1 \dots n$$

$$I_{M_i} = -\log p_i$$

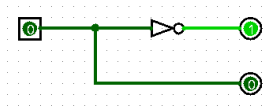
$$H = -\sum_{i=1}^n p_i \log p_i$$

Čia:

- $\Pr(M_i)$ – pranešimo M_i tikimybė;
- I_{M_i} – informacijos kiekis pranešime M_i ;
- H – šaltinio entropija, arba vidutinis informacijos kiekis pranešime;

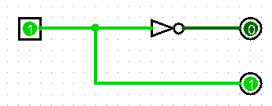
Dviejų lygių signalas $\neq$ 1 bitas

Dviejų linijų vieno bito atvaizdavimas:

Dviejų lygių signalas $\neq$ 1 bitas

Dviejų linijų vieno bito atvaizdavimas:

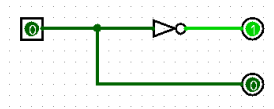
Dviejų lygių signalas $\neq$ 1 bitas

$$\begin{aligned}Pr("0") &= Pr("1") = 0.5 \\ H &= -2 \cdot 0.5 \cdot \log_2 0.5 \\ &= -2 \cdot (-0.5) \\ &= \mathbf{1 \text{ bitas/pranešimui}}\end{aligned}$$

$$Pr("01") = Pr("10") = 0.5$$

$$Pr("00") = Pr("11") = 0$$

$$\begin{aligned}H &= -Pr("01") \cdot \log_2 Pr("01") \\ &\quad - Pr("10") \cdot \log_2 Pr("10") \\ &\quad - \lim_{Pr("00") \rightarrow 0} Pr("00") \cdot \log_2 Pr("00") \\ &\quad - \lim_{Pr("11") \rightarrow 0} Pr("11") \cdot \log_2 Pr("11") \\ &= -2 \cdot 0.5 \cdot (-1) \\ &= \mathbf{1 \text{ bitas/pranešimui}}\end{aligned}$$

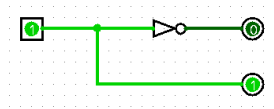
Dviejų lygių signalas $\neq$ 1 bitas

$$\begin{aligned}Pr("0") &= Pr("1") = 0.5 \\H &= -2 \cdot 0.5 \cdot \log_2 0.5 \\&= -2 \cdot (-0.5) \\&= \mathbf{1 \text{ bitas/pranešimui}}\end{aligned}$$

$$Pr("01") = Pr("10") = 0.5$$

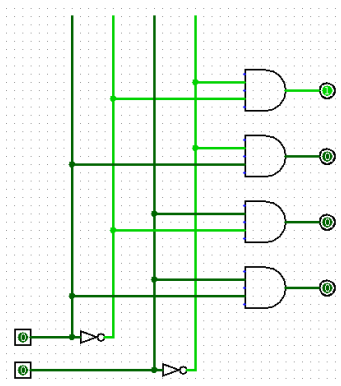
$$Pr("00") = Pr("11") = 0$$

$$\begin{aligned}H &= -Pr("01") \cdot \log_2 Pr("01") \\&\quad - Pr("10") \cdot \log_2 Pr("10") \\&\quad - \lim_{Pr("00") \rightarrow 0} Pr("00") \cdot \log_2 Pr("00") \\&\quad - \lim_{Pr("11") \rightarrow 0} Pr("11") \cdot \log_2 Pr("11") \\&= -2 \cdot 0.5 \cdot (-1) \\&= \mathbf{1 \text{ bitas/pranešimui}}\end{aligned}$$

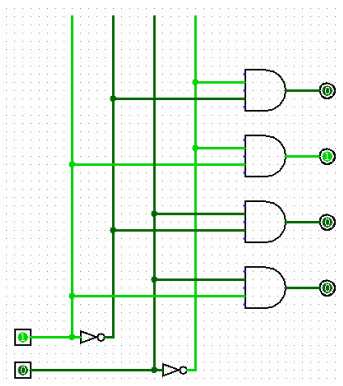
Dviejų lygių signalas $\neq$ 1 bitas

Dešifраторius 1-iš-4

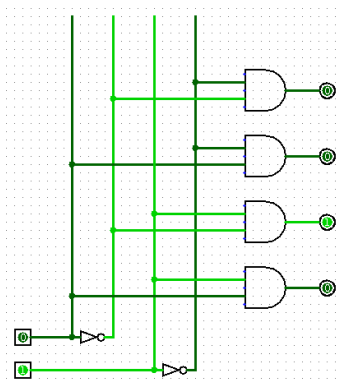
Dviejų lygių signalas $\neq$ 1 bitas

Dešifраторius 1-iš-4

Dviejų lygių signalas $\neq$ 1 bitas

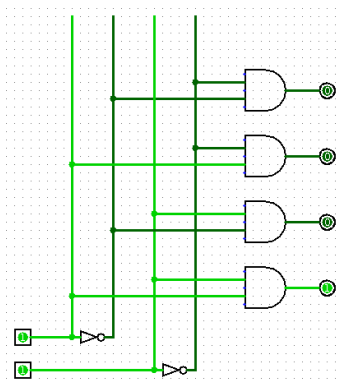
Dešifраторius 1-iš-4

Dviejų lygių signalas $\neq$ 1 bitas

Dešifраторius 1-iš-4

Pussumatoris

Sudėtis:				Suma:			Perkėlimas:		
$A + B$				A	B	S	A	B	C
			B	0	0	0	0	0	0
	+	0	1	0	1	1	0	1	0
		0	1	1	0	1	1	0	0
A		1	1	1	1	0	1	1	1

Pussumatoris

Sudėtis:

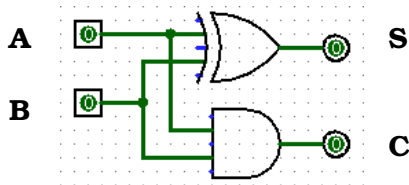
$$\begin{array}{r} A + B \\ \quad \quad \quad B \\ + \quad | \quad 0 \quad 1 \\ \hline 0 \quad | \quad 0 \quad 1 \\ 1 \quad | \quad 1 \quad 10 \end{array}$$

Suma:

A	B	S
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Perkėlimas:

A	B	C
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Pussumatoris

Sudėtis:

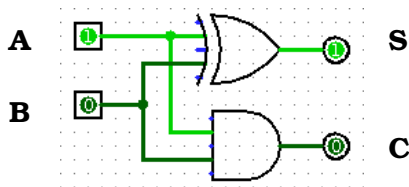
$$\begin{array}{r} A + B \\ \quad \quad \quad B \\ + \quad | \quad 0 \quad 1 \\ \hline 0 \quad | \quad 0 \quad 1 \\ 1 \quad | \quad 1 \quad 10 \end{array}$$

Suma:

A	B	S
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Perkėlimas:

A	B	C
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Pussumatoris

Sudėtis:

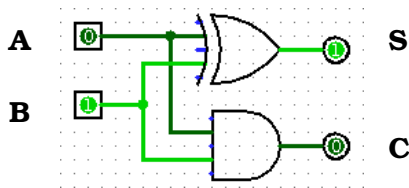
$$\begin{array}{r} A + B \\ \quad \quad \quad B \\ + \quad | \quad 0 \quad 1 \\ \hline 0 \quad | \quad 0 \quad 1 \\ 1 \quad | \quad 1 \quad 10 \end{array}$$

Suma:

A	B	S
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Perkėlimas:

A	B	C
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Pilnas sumatorius

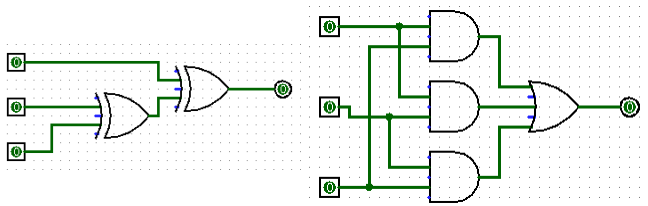
Suma:

C_{in}	A	B	S
0	0	0	0
0	0	1	1
0	1	0	1
0	1	1	0
1	0	0	1
1	0	1	0
1	1	0	0
1	1	1	1

Perkėlimas:

C_{in}	A	B	C_{out}
0	0	0	0
0	0	1	0
0	1	0	0
0	1	1	1
1	0	0	0
1	0	1	1
1	1	0	1
1	1	1	1

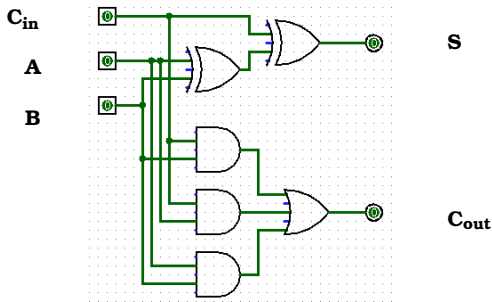
$\overline{C_{in}AB}$ AB
 $C_{in}\overline{AB}$ $C_{in}B$
 $C_{in}A\overline{B}$ $C_{in}A$
 $C_{in}AB$

Pilnas sumatorius (naivi realizacija)

Suma ir perkėlimas:

C_{in}	A	B	C_{out}	S
0	0	0	0	0
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	0	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	0
1	1	1	1	1

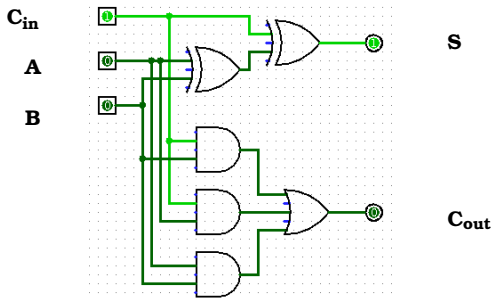

Pilnas sumatorius (naivi realizacija)

Suma ir perkėlimas:

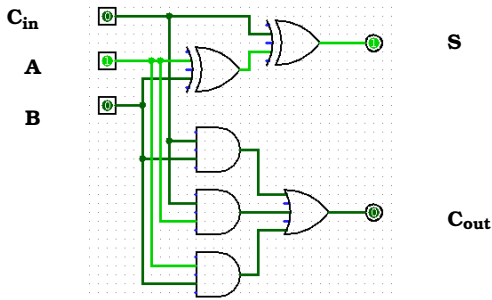
C_{in}	A	B	C_{out}	S
0	0	0	0	0
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	0	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	0
1	1	1	1	1

Pilnas sumatorius (naivi realizacija)

Suma ir perkėlimas:

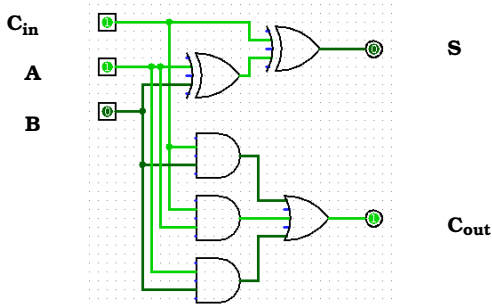
C_{in}	A	B	C_{out}	S
0	0	0	0	0
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	0	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	0
1	1	1	1	1

Pilnas sumatorius (naivi realizacija)

Suma ir perkėlimas:

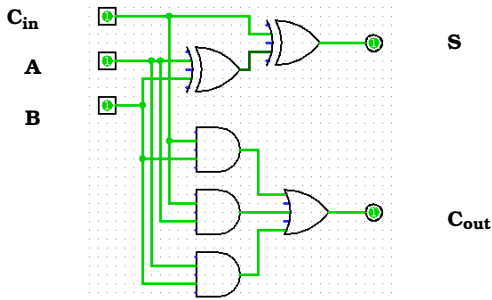
C_{in}	A	B	C_{out}	S
0	0	0	0	0
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	0	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	0
1	1	1	1	1

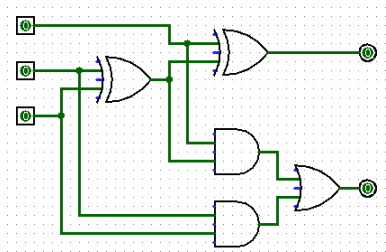
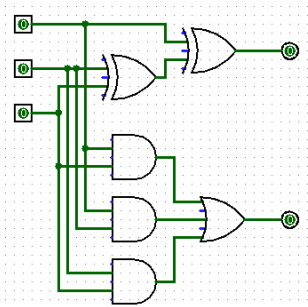
Pilnas sumatorius (naivi realizacija)

Suma ir perkėlimas:

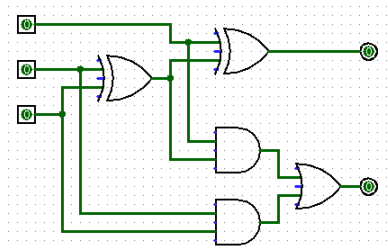
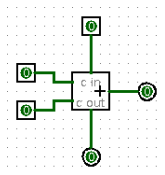
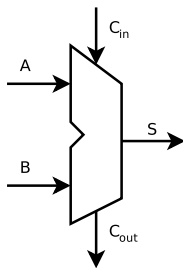
C_{in}	A	B	C_{out}	S
0	0	0	0	0
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	0	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	0
1	1	1	1	1

Pilnas sumatorius

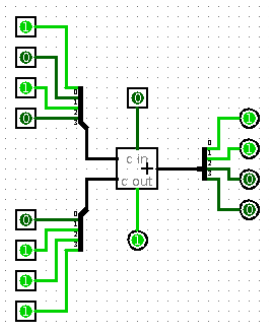
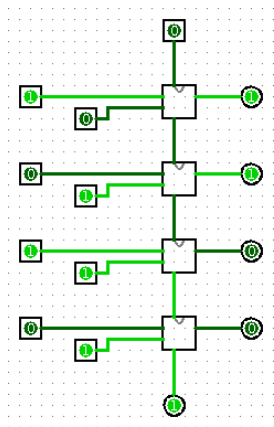

Pilno sumatoriaus simboliai

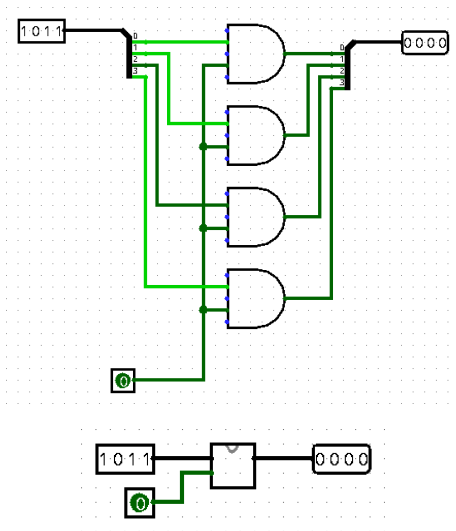

4 bitų sumatorius

$$0101_2 + 1110_2 = 10011_2 \quad 5_{16} + E_{16} = 13_{16} \quad 5_{10} + 14_{10} = 19_{10}$$

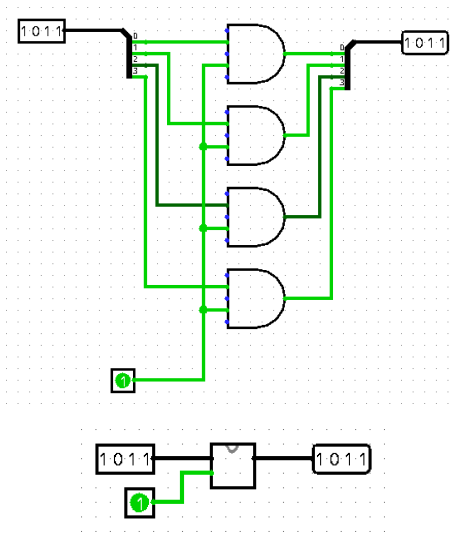

Vienos skilties daugintuvas

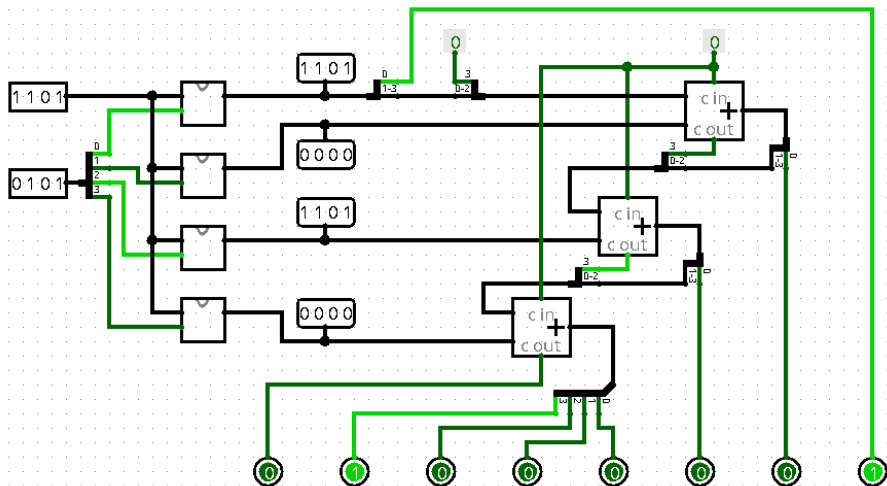

Vienos skilties daugintuvas

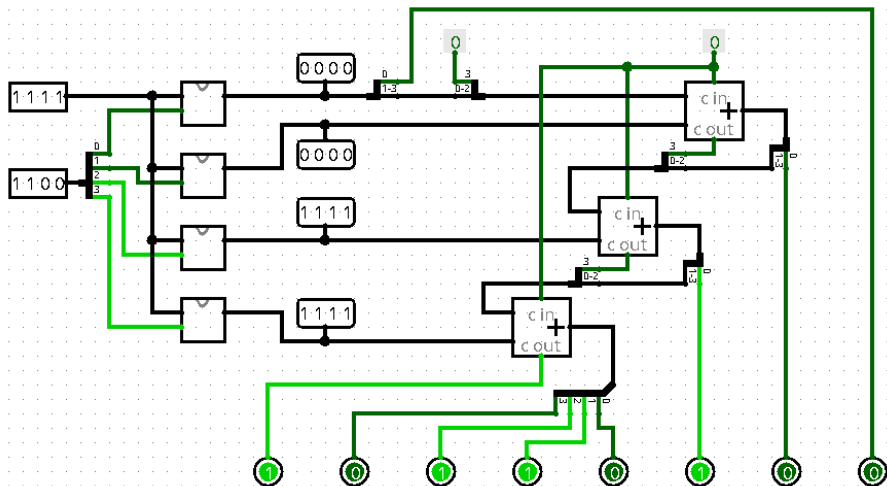
4 bitų daugintuvas

$$1101_2 \times 0101_2 = 0100\ 0001_2 \quad D_{16} \times 5_{16} = 41_{16} \quad 13_{10} \times 5_{10} = 65_{10}$$

4 bitų daugintuvas

$$1111_2 \times 1100_2 = 10110100_2 \quad F_{16} \times C_{16} = B_{416} \quad 15_{10} \times 12_{10} = 180_{10}$$

Atimti mažesnį iš didesnio lengva:

$$1101_2 - 100_2 = 1001_2$$

$$1101_2 - 11_2 = 11\overset{1}{0}1_2 - 11_2 = 1010_2$$

$$10_2 - 11_2 = ???$$

O kas bus, jei sudėsime?

$$\begin{array}{r} + \quad 0 \ 0 \ 0 \ 1 \\ \quad 1 \ 1 \ 1 \ 1 \\ \hline 1 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0 \end{array}$$

Sudėkime didelius skaičius, kad atsirastų perkėlimas:

$$\begin{array}{r} + \quad \quad \quad 0 \ 0 \ 0 \ 1 \\ \quad \quad \quad 1 \ 1 \ 1 \ 1 \\ \hline 1 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0 \end{array}$$

i.e.:

$$1111_2 + 1_2 = 0_2$$

bet mes žinome, kad

$$(-1) + 1 = 0$$

Ar galime pasakyti, kad $1111_2 = -1_2$ tam tikra prasme?

Papildinys iki dviejų

Pridėti 1111 reiškia: $1111_2 = 1\ 0000_2 - 1 = 2^4 - 1$

Ignoruoti perkėlimo bitą – reiškia atimti $1\ 0000_2 = 2^4$

Taigi

$$\begin{aligned} 1 + 1111_2 \text{ (ignoruojant perkėlimą)} &= 1 + (1\ 0000_2 - 1) - 1\ 0000_2 \\ &= 1 - 1 \\ &= 0 \end{aligned}$$

Patikrinkime – metodas veikia bet kokiam N bitų skaičiui:

$$a + \underbrace{(2^N - b)}_{b \text{ papildomasis kodas}} - 2^N = a - b$$

- Natūrali skaitmeninių kompiuterių skaičiavimo sistema – dvejetainė; yra paprasti algoritmai paversti skaičius į dvejetainę ir iš jos į kitas skaičiavimo sistemas, bet sistemos pagrindais 8 ir 16 yra pačios patogiausios.
- Perlo programavimo kalba galima lengvai paversti skaičius iš vienos sistemos į kitą;
- Ne kiekvieną skaičių galime paversti į kitą sistemą tiksliai!
- Ne visada signalas su dviem būsenom perduoda 1 bitą informacijos!
- Galime sukonstruoti logines grandines, kurios atlieka dvejetainę aritmetiką (sudėtį, atimtį, daugybą ir t.t.);

Mitašiūnas, Antanas (2016). *Kompiuterių architektūra*. URL:
<http://www.mif.vu.lt/katedros/cs/Asmen/Kompiuteriu%20architektura.pdf>.